

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 11.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2022.11.5>

УДК 351.851

О. М. Дуброва,

к. пед. н., доцент, докторант,

Міжрегіональна академія управління персоналом

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8150-1215>

АНАЛІЗ БАР'ЄРІВ, ЩО ПЕРЕШКОДЖАЮТЬ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

O. Dubrova,

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Doctoral candidate,

Interregional Academy of Personnel Management

ANALYSIS OF BARRIERS THAT IMPEDE THE INTERNATIONALIZATION OF HIGHER EDUCATION

У статті удосконалено форми реалізації стратегії інтернаціоналізації у якості показника конкурентоспроможності національної системи освіти в умовах боротьби за таланти у наступних напрямках, а саме: внутрішня інтернаціоналізація (передбачає залучення іноземних студентів безпосередньо до країни надання освітньої послуги з урахуванням економічних, фінансових, академічних, культурних засад); інтернаціоналізація на основі спільних освітніх програм та програм подвійних дипломів (передбачає навчання іноземних студентів за основною освітньою програмою вищої освіти одночасно у двох та більше ЗВО за єдиним навчальним планом, розробленим спільно); інтернаціоналізація на основі відкриття філій за кордоном та роботи в рамках мережесив університетів; інтернаціоналізація на основі розвитку онлайн-навчання

(передбачає реалізацію принципів транскордонної освіти за рахунок надання освітньої послуги з використанням інформаційно-комунікаційних технологій).

Проведено аналіз механізмів, що застосовуються у найкращих світових практиках, що забезпечують ефективні механізми залучення найбільш талановитих іноземних студентів, а саме: затвердження та реалізація в рамках основних напрямів зовнішньоекономічної діяльності держави довгострокових національних стратегій інтернаціоналізації вищої освіти; розробка та затвердження стратегій інтернаціоналізації на регіональному рівні та рівні окремої освітньої організації вищої освіти; сприятлива міграційна політика; успішна реалізація національних проєктів щодо розвитку ключових ЗВО, що відповідають міжнародним вимогам та стандартам підготовки висококваліфікованих фахівців для здійснення національних проєктів розвитку у пріоритетних галузях економіки; політика створення та просування національного бренду вищої освіти на міжнародній арені; стандартизація вимог до ЗВО-власників національного бренду вищої освіти у галузі розробки та актуалізації конкурентних на світовому рівні освітніх програм; розвиток та просування мультимовних національних онлайн-платформ для іноземних студентів та вступників; функціонування на національному та регіональному рівнях служб; розвиток мережі зарубіжних інформаційних центрів з питань здобуття вищої освіти; широкий спектр програм державної стипендіальної підтримки найбільш талановитих іноземних студентів; розвинена система підготовчих довузівських програм для іноземних громадян, підготовчих мовних курсів; залучення до рекрутингу іноземних студентів та випускників; активний розвиток електронного та онлайн-навчання та дистанційних освітніх технологій у рамках розробки та розміщення на національних та глобальних освітніх онлайн-платформах.

The article improves the forms of implementation of the Internationalization Strategy as an indicator of the competitiveness of the national education system in the context of talent in the following directions, namely: internal internationalization (involves the involvement of foreign students directly in the country of providing educational services, taking into account economic, financial, academic, cultural, cultural; internationalization on the basis of joint educational programs and double diplomas programs (provides training for foreign students under the basic educational program of higher education at the same time in two or more National Higher Education according to a single

curriculum developed together); Internationalization based on the opening of branches abroad and work within network universities; Internationalization on the basis of the development of online training (involves the implementation of the principles of cross-border education through the provision of educational services using information and communication technologies).

The analysis of mechanisms used in the best world practices is carried out, which provide effective mechanisms for attracting the most talented foreign students, namely: approval and implementation within the main directions of foreign economic activity of the state of long-term national strategies of internationalization of higher education; development and approval of internationalization strategies at the regional level and level of separate educational organization of higher education; favorable migration policy; successful implementation of national projects for the development of key Highges that meet international requirements and standards for the training of highly qualified specialists for the implementation of national development projects in priority sectors of the economy; policy of establishing and promoting the National Higher Education Brand in the international arena; standardization of requirements for the National Higher Education brand in the field of development and updating of competitive educational programs competitive at the world level; development and promotion of multilingual national online platforms for foreign students and entrants; functioning at the national and regional levels of services; development of a network of foreign information centers on higher education; a wide range of state scholarship support programs of the most talented foreign students; developed system of preparatory pre-university programs for foreign citizens, preparatory language courses; involvement in recruitment of foreign students and graduates; active development of electronic and online training and remote educational technologies within the framework of development and placement on national and global educational online platforms.

Ключові слова: *бар'єри, вища освіта, дистанційні освітні технології, інтернаціоналізація.*

Keywords: *barriers, higher education, distance educational technologies, internationalization.*

Постановка проблеми.

Визначення основних факторів, що впливають на вибір країни навчання та навчального закладу міжнародними студентами, серед яких

мова навчання, культурні та історичні зв'язки між країнами, вартість навчання та проживання, міграційні процедури, географічна віддаленість, політичні умови та рамки є ключовим моментом для побудови ефективної циркуляції інтелектуального капіталу, що формує конкурентні переваги, а також визначає вектор розвитку країни при прагненні до підвищення інтернаціоналізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Стаття побудована на основі всебічного вивчення наукових праць вчених, які внесли вагомий внесок у розвиток теорії освітнього капіталу, а саме: Г. Беккер, С. Браун, Дж. Ганс, І. Гарсія-Майнара, S. Castanetti, S. King, J. Minzer, G. Patrinos, G. Psaharopoulos, J. Session, G. Soldatos, R. Stawksha, E. Tana, J. Haywood, B. Chizvik. Однак залишилися не вивченими бар'єри, що перешкоджають інтернаціоналізації вищої освіти.

Мета дослідження. Метою проведеного в поданій статті дослідження є удосконалення форм реалізації стратегії інтернаціоналізації у якості показника конкурентоспроможності національної системи освіти в умовах боротьби за таланти.

Виклад основного матеріалу.

Для виявлення найкращих світових практик із залучення міжнародних студентів та нарощування обсягів експорту вищої освіти було проведено аналіз країн, що входять до ТОП-5 за кількістю міжнародних студентів (США, Великобританія, Австралія, Німеччина, Франція), за такими ознаками: умови вступу та вартість навчання (табл. 1), якість програм та інституційний престиж (рейтинги), чинна політика в галузі міжнародних студентів (у тому числі, імміграційна політика, можливість роботи), просування освіти на міжнародному рівні (стратегії набору та маркетингова стратегія, організації, які займаються просуванням освіти у світі), мова, якою ведеться навчання, розвиток онлайн-навчання та особливості рекрутингу міжнародних студентів.

Таблиця 1. Моделі формування вартості навчання за програмами вищої освіти для міжнародних студентів

Модель формування вартості навчання	Регіон походження іноземних студентів	Приймаючі країни (ОЕСР та G-20)	
		Країни ЄС	Країни, які не входять до ЄС
Різна вартість навчання (порівняно з національними студентами)	Усі країни походження	Естонія (для деяких програм, що не викладаються естонською мовою), Греція, Ірландія, Латвія	Канада, Чилі, Нова Зеландія (за винятком студентів з Австралії), Російська Федерація, Туреччина
	Країни, які не входять до ЄС чи Європейського економічного простору	Австрія, Бельгія, Чеська республіка, Данія, Нідерланди, Польща, Великобританія	
Однакова вартість навчання (порівняно з національними студентами)	Усі країни походження	Естонія (за винятком деяких програм, що не викладаються естонською мовою), Франція, Угорщина, Італія, Люксембург, Португалія, Словенія (докторантура), Іспанія	Австрія (для більшості державних вищих навчальних закладів), Бразилія, Колумбія, Ізраїль, Японія (тільки у державних вищих навчальних закладах), Корея, Мексика (а деякими винятками), Нова Зеландія (докторантура), Швейцарія, США
	Країни, що входять до ЄС чи Європейського економічного простору	Австрія, Бельгія, Чеська Республіка, Данія, Нідерланди, Польща, Великобританія	
	Країни, в яких є подвійні або множинні угоди про навчання з країнами, що приймають		Австрія (студенти з Нової Зеландії), Нова Зеландія (студенти з Австрії)
Оплата за навчання не стягується (як для національних, так і для іноземних студентів)	Усі країни походження	Фінляндія, Німеччина, Словаччина	Ісландія, Норвегія
	Країни, що входять до ЄС чи Європейського економічного простору	Словенія (бакалаврат та магістратура), Швеція	
	Країни, в яких є подвійні або множинні угоди про навчання з країнами, що приймають	Словенія (бакалаврат та магістратура)	
	Студенти - податкові резиденти в країні, що приймає	Словенія (бакалаврат та магістратура)	

Джерело: [1]

Найкращі світові практики, що забезпечують ефективні механізми залучення найбільш талановитих іноземних студентів, передбачають такі механізми:

- затвердження та реалізація в рамках основних напрямів зовнішньоекономічної/політичної діяльності держави довгострокових національних стратегій інтернаціоналізації вищої освіти, що передбачають різноманітні інструменти залучення міжнародних студентів за пріоритетними напрямами науки та освіти, а також відповідно до географічних переваг;

- розробка та затвердження стратегій інтернаціоналізації на регіональному рівні та рівні окремої освітньої організації вищої освіти, що корелює з національною стратегією;

- сприятлива міграційна політика, спрощений візовий режим для найбільш талановитих міжнародних студентів та випускників, програми працевлаштування у процесі навчання та після закінчення освітньої програми;

- успішна реалізація національних проектів щодо розвитку ключових ЗВО, що відповідають міжнародним вимогам та стандартам підготовки висококваліфікованих фахівців для здійснення національних проектів розвитку у пріоритетних галузях економіки, а також наявність державних програм, що стимулюють міжнародні наукові дослідження та спільні інноваційні проекти;

- політика створення та просування національного бренду вищої освіти на міжнародній арені в рамках активної взаємодії державних структур та брендингових агенцій при регулярному ребрендингу відповідно до актуальних тенденцій у галузі вищої освіти;

- стандартизація вимог до ЗВО-власників національного бренду вищої освіти у галузі розробки та актуалізації конкурентних на світовому рівні освітніх програм, забезпечення всебічної підтримки іноземних студентів відповідно до визнаних кодексів практики, реалізація механізмів

забезпечення якості науково-освітньої діяльності відповідно до встановлених стандартів;

- розвиток та просування мультимовних національних онлайн-платформ для іноземних студентів та вступників, які забезпечують надання широкого спектру сервісів у режимі «єдиного вікна» (вибір освітньої установи, освітньої програми, подання документів та проходження окремих процедур вступу в електронній формі, доступ до інформації та можливість участі у стипендіальних та грантових програмах тощо);

- функціонування на національному та регіональному рівнях служб, що реалізують програми супроводу іноземних студентів (прийом, харчування, проживання, соціальна, адміністративна підтримка, білінгвальні сервіси, покращення умов їх життя) для створення сприятливих умов, що забезпечують досягнення високих академічних результатів та розвитку талантів;

- розвиток мережі зарубіжних інформаційних центрів з питань здобуття вищої освіти, які реалізують діяльність з масового рекрутингу іноземних студентів, виявлення та залучення талантів, а також культурно-просвітницьких громадських організацій, що забезпечують реалізацію програм співробітництва в галузі освіти, національних мов та культури;

- широкий спектр програм державної стипендіальної/грантової підтримки найбільш талановитих іноземних студентів, які присуджуються за видатні академічні результати та значущі науково-дослідні проекти та передбачають повну або часткову підтримку, компенсацію оплати навчання та проживання (в т.ч. стипендії для навчання на англомовних) програмах, стипендії для студентів, які демонструють високий рівень володіння національною мовою тощо);

- стипендії/гранти та програми працевлаштування недержавних фондів, громадських та професійних асоціацій, ЗВО та бізнес-структур в окремих регіонах для найталановитіших студентів, у т.ч. які навчаються на постдипломних програмах з пріоритетних напрямів науково-освітньої діяльності;

- реалізація широкого спектру англomовних освітніх програм за основними напрямками науково-освітньої діяльності ЗВО, а також конкурентних на світовому рівні освітніх програм, що забезпечують формування, розвиток та вдосконалення глобальних компетенцій для гарантованого працевлаштування випускників незалежно від країни проживання;

- розвинена система підготовчих довузівських програм для іноземних громадян, підготовчих мовних курсів, у тому числі за активної взаємодії з бізнес-партнерами;

- залучення до рекрутингу іноземних студентів та випускників, програми розвитку міжнародного сегменту асоціації випускників;

- активний розвиток електронного/онлайн-навчання та дистанційних освітніх технологій у рамках розробки та розміщення на національних та глобальних освітніх онлайн-платформах, реалізації освітніх програм повністю в онлайн-форматі.

При аналізі України за тими самими критеріями було виявлено такі особливості:

- умови вступу та вартість навчання. Порядок прийому іноземних громадян до ЗВО України встановлено відповідними нормативно-правовими актами: Закон України «Про вищу освіту», Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», Закон України «Про закордонних українців», Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку економічного співробітництва областей України з суміжними областями Республіки Білорусь і адміністративно-територіальними одиницями Республіки Молдова» № 271 від 03 червня 1994 року (крім вступників з Республіки Беларусь), постанова Кабінету Міністрів України «Питання здобуття вищої освіти деякими категоріями осіб» № 729 від 12 вересня 2018 року, наказ Міністерства освіти і науки України «Деякі питання організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства» № 1541 від 01 листопада 2013 року, наказ Міністерства освіти

і науки України « Про затвердження Порядку встановлення квот для здобуття вищої освіти іноземцями та особами без громадянства в межах обсягів державного замовлення відповідно до міжнародних договорів України» № 1498 від 02 грудня 2019 року.

З визначених предметів і мови навчання іноземці складають вступні іспити та зараховуються до українських ЗВО. Наказ Міністерства освіти і науки України «Деякі питання визнання в Україні іноземних документів про освіту» № 504 від 05 травня 2015 року визначає порядок визнання документів про здобутий за кордоном ступінь (рівень) освіти іноземців.

Квота до 1000 місць державного замовлення виділялася іноземним студентам щороку, які постійно проживали в Україні чи мали міжнародний захист. 2020 рік був останнім роком, коли вступ окремих категорій іноземних студентів відбувався в межах квот (80% були зараховані на контрактну форму). У 2021 році 78% були зараховані на контракт. Тому доступ даної категорії іноземних студентів до вищої освіти за коштом державного бюджету не змінився. Це свідчить про інші бар'єри в доступі до вищої освіти іноземних студентів крім вартості навчання та неефективність квот як системи повернення талановитих іноземних студентів, які мають українське походження.

Результати складання ЗНО з української мови та літератури свідчать про неврахування культурних і освітніх потреб іноземців (на 10 пунктів середній бал нижчий ніж у українців).

За орієнтовними розрахунками державного підприємства «Український державний центр міжнародної освіти» Міністерства освіти і науки, іноземний студент, здобуваючи вищу освіту в Україні, витрачає щонайменше від 6-8 тис. доларів США щороку [2]. У 2020/2021 навчальному році майже половина іноземних студентів – 39 тис. 841 осіб – навчалися в Україні на медичних спеціальностях [2]. Середня вартість навчання для них становила 4,3 тис. доларів США на рік для одного студента, а для інших спеціальностей – 2 тис. доларів США [2].

В даний час загальнодержавної стратегії рекрутингу іноземних студентів в Україні немає. Іноземні студенти зіштовхуються з тими ж бар'єрами на ринку праці після закінчення навчання, що й українські студенти: відсутність практики, досвіду роботи тощо. Але загальна стратегія розглядається в межах Стратегії державної міграційної політики до 2025 року [3]. Інтернаціоналізація вищої освіти України передбачена Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2022—2032 роки [4], а саме: «гармонізація структури вищої освіти відповідно до зобов'язань країн-членів Європейського простору вищої освіти; розвиток національної системи кваліфікацій; спрощення процедур визнання іноземних освітніх кваліфікацій; трансформація освіти в секторі безпеки та оборони відповідно до доктринальних підходів і принципів НАТО». Однак, іноземні студенти розглядаються як додатковий фінансовий ресурс для наповнення бюджетів ЗВО і відповідно Державного бюджету України. При цьому недостатнє розроблення державних пріоритетів розвитку економіки призводить до невідповідності структури підготовки іноземного студента за спеціальностями потребам ринку праці.

Результати аналізу діючого законодавства України дозволяють стверджувати про забезпечення права на освіту іноземцям на рівні з українцями, однак лише тим особам, які постійно проживають на території України (включно з особами, які потребують додаткового захисту). Інші можуть здобувати вищу освіту або за кошти фізичних (юридичних) осіб, або за стипендіями та квотами держбюджету тільки на акредитованих освітніх програмах.

Окремою проблемою є відсутність регулювання діяльності посередників (для них немає навіть формальної процедури акредитації), існування корупції на рівні консульських відділів. Студенти можуть бути втягнутими у шахрайські схеми, мати на меті іммігрувати, а не здобути вищу освіту.

Згідно з пп. 9 п. 1 ст. 42 Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо застосування праці іноземців та осіб без громадянства

в Україні і надання послуг з посередництва у працевлаштуванні за кордоном» від 21 вересня 2022 року № 2623-IX [5] до раніше наявного списку додали студентів, які приїхали на навчання, отримали дозвіл на застосування праці або посвідку на тимчасове проживання. Серед інших документів роботодавець подає копію наказу закладу вищої освіти України про зарахування та встановлення періодів навчання для студентів - іноземців або осіб без громадянства, письмову згоду закладу вищої освіти України (у довільній формі) щодо працевлаштування іноземного студента та зобов'язання такого закладу повідомити територіальному органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, про відрахування іноземця або особи без громадянства з такого закладу [5].

При цьому тривалість роботи іноземного студента в Україні не регламентована. Іноземці-випускники не можуть скористуватися гарантією першого працевлаштування строком на 2 роки у зв'язку зі зміною підстави для тимчасового перебування в Україні. Фактично іноземні студенти до останніх змін під час навчання займалися підприємницькою діяльністю як практично єдиною можливістю працевлаштування.

Низка ЗВО розробляють власні стратегії інтернаціоналізації, у яких закріплені особливості рекрутингу іноземних студентів. Усі механізми використовуються ЗВО у міру можливостей, у тому числі фінансових. Окрім участі у спеціалізованих виставках, розробки поліграфічних матеріалів, а також використання онлайн-платформ (сайт освітньої організації, соціальні мережі, спеціалізовані онлайн платформи та мережеві мас-медіа), однією з нових форм залучення студентів стає активізація співпраці з рекрутинговими агенціями з питань набору іноземних студентів. Також низка ЗВО залучає до діяльності з рекрутингу вже наявних іноземних студентів, які у статусі «міжнародного посла» просувають установу вищої освіти на територію своєї національної країни.

Навчання іноземних студентів відбувається українською, російською та англійською мовами.

Щодо розвитку онлайн освіти то в умовах воєнного стану у зв'язку із вторгненням Росії на територію нашої держави цей напрямок набуває усе більшого поширення. ЗВО розміщують свої курси на світових платформах, серед яких Coursera та UdeMy, але також активно розвивають власні платформи. У свою чергу, зростає кількість повноцінних програм, що реалізуються в дистанційному форматі.

У зв'язку з тим, що час інтернаціоналізація вищої освіти стає показником конкурентоспроможності національної системи освіти в умовах боротьби за таланти, Україну розглянуто з позиції впровадження форми реалізації стратегії інтернаціоналізації у наступних напрямках.

1. Внутрішня інтернаціоналізація передбачає залучення іноземних студентів безпосередньо до країни надання освітньої послуги з урахуванням економічних, фінансових, академічних, культурних засад. Крім використання різних форм рекрутингу, прямих (наприклад, залучення рекрутингових агентств, участь в освітніх виставках та ярмарках, розміщення інформації у ЗМІ та мережі Інтернет, у тому числі просування через соціальні мережі, пошукові системи та освітні портали) та опосередкованих (наприклад, організація професійних та інших конкурсів та олімпіад) необхідно створення спеціалізованих освітніх продуктів, які відповідали б сучасним світовим трендам, як з погляду наповнення, так і реалізації. Окрім того, що у ЗВО мають бути програми іноземною мовою для залучення міжнародних студентів безпосередньо без навчання української або російської мови на підготовчому факультеті, вони повинні відповідати низці вимог: бути міждисциплінарними, мережевими та/або з можливістю отримання подвійних дипломів; мати зв'язок із представниками бізнес-спільноти та провідними експертами у заявленій тематиці (організація практик, читання лекцій від провідних експертів у своїй сфері); бути практикоорієнтованими, готувати до сучасних затребуваних на міжнародному ринку праці професій (професій майбутнього).

2. Інтернаціоналізація на основі спільних освітніх програм та програм подвійних дипломів передбачає навчання іноземних студентів за основною

освітньою програмою вищої освіти одночасно у двох та більше ЗВО за єдиним навчальним планом, розробленим спільно. При цьому за результатами навчання на спільній освітній програмі іноземний студент отримує єдину кваліфікацію (ступінь), а за результатами навчання за програмою подвійних дипломів - два дипломи про вищу освіту, кваліфікації в яких можуть збігатися або відрізнятися залежно від структури програми та закріплених договором між ЗВО положень.

При розробці спільних освітніх програм та програм подвійних дипломів необхідно дотримуватись основних принципів, серед яких: краще відображати спільний ступінь у єдиному документі, підготовленому ЗВО-учасниками на підставі національних законодавств та спільних угод; вибір виду інтернаціоналізації (спільна освітня програма чи програма подвійних дипломів) з урахуванням особливостей національних законодавств, у тому числі щодо освітньої діяльності та стандартів навчальних планів, моделей навчального процесу, інтересів учнів, а також можливостей та особливостей ЗВО-партнерів; вибір ЗВО-партнера має бути здійснений з урахуванням наступних критеріїв: ЗВО -партнери мають бути з двох або більше країн, академічний та адміністративний потенціал ЗВО-партнерів мають бути порівнянними, ЗВО-партнери повинні забезпечувати рівнозначне фінансування програми, включаючи транспортні витрати та витрати на проживання міжнародних студентів та викладачів за їх участі у програмах мобільності, включених до навчання; при розробці програми необхідно досягти одноманітності за всіма основними моментами, починаючи від мови навчання та закінчуючи вимогами до отриманих підсумкових знань та вмінь випускників та процедур підсумкової атестації, а також забезпечити доступність та прозорість інформації про програму як для студентів, так і для абітурієнтів у всіх ЗВО-партнерах; терміни навчання та перебування у ЗВО-партнерах, а також здані заліки та іспити мають бути порівнянними між ЗВО-партнерами.

Створення спільної освітньої програми та програми подвійних дипломів є найвищим рівнем розвитку співпраці, що поєднує у собі всі види діяльності ЗВО, у тому числі: наукову, освітню, інноваційну та міжнародну.

Можливо класифікувати форми реалізації спільних освітніх програм та програм подвійних дипломів за такими критеріями: за структурою оплати за навчання студентами: оплата за весь термін навчання у прийнятному або спрямовуючому ЗВО; безпосередня оплата у тому ЗВО, де проходить навчання; за форматом навчання: спільне навчання студентів ЗВО-партнерів відповідно до затвердженого графіка реалізації програми; трекове навчання (навчання студентів у різних ЗВО-партнерах у різних семестрах згідно з компонуванням програми).

3. Інтернаціоналізація на основі відкриття філій за кордоном та роботи в рамках мережевих університетів. Це має бути на зразок такої дії в Україні. Так, на даний час щоб відкрити філіал в Україні, іноземний ЗВО має входити до одного з міжнародних рейтингів, а саме до QS World University Rankings, The Times Higher Education World University Rankings чи Academic Ranking of World Universities – World Top 500 Universities і займати позицію не нижче 3000 місця [6].

Дана форма інтернаціоналізації є найбільш фінансово і трудовитратою, в тому числі за рахунок необхідності ведення діяльності з урахуванням нормативно-правових актів різних країн (України та країни, де знаходиться філія) та забезпечення якості транснаціональних програм, що реалізуються за кордоном, з урахуванням необхідності не тільки стати конкурентоспроможним закладом вищої освіти на території іншої країни та на міжнародному ринку освіти для залучення потенційних клієнтів, а також виконувати вимоги країни, де знаходиться філія.

Найчастіше для усунення конкуренції власним ЗВО зарубіжні країни ставлять певні перешкоди, серед яких заборона на відстрочку від армії студентів філій ЗВО з інших країн, заборона на ведення занять іншою мовою, складнощі з працевлаштуванням випускників філій у країнах перебування філій, відсутність пільг для філій, зокрема з оподаткування та

оренди, підвищення вартості навчання. У свою чергу, дані проблеми можуть бути вирішені при попередній роботі щодо укладання двосторонніх угод між Україною та іноземною державою щодо укладання двосторонніх угод про єдиний освітній простір, наявність якого сприяє зміцненню культурних зв'язків, а також об'єднанню зусиль щодо спільної діяльності в економічній, інформаційній, технологічній, інноваційній, науковій та інших галузях.

Серед основних елементів взаємодії в рамках консорціумів ЗВО є залучення найбільшої кількості іноземних студентів для навчання за основними освітніми програмами, а також їх залучення до програм академічної мобільності (як вхідної, так і вихідної).

Одним із механізмів, що сприяють цьому, є створення спільних мережевих університетів - реальних чи віртуальних майданчиків, на яких здійснюється взаємодія двох і більше університетів з різних країн на основі двосторонніх (багатосторонніх) угод, спрямованих на вирішення спільних завдань, серед яких реалізація спільних освітніх програм та науково-дослідних проєктів, збільшення науково-академічної співпраці між ЗВО та країнами, сприяння академічній мобільності студентів, викладачів, дослідників та адміністративного персоналу, розробка та впровадження спільних освітніх методик та технологій. Серед плюсів навчання у спільному мережевому університеті можна виділити в тому числі отримання одного, двох і більше дипломів (з урахуванням наявних у різних країнах норм та укладених угод) та сертифіката про навчання в мережевому університеті, отримання грантів, єдині умови вступу до всіх ЗВО мережі, навчання на трекових програмах нового покоління із запланованими періодами мобільності. В Україні є такі проєкти, а саме: міжнародний цифровий онлайн-університет «Зв'язок культур»; Мережева академія CISCO; Мережевий університет "Кооперація" (на базі Львівського торговельно-економічного університету).

4. Інтернаціоналізація на основі розвитку онлайн-навчання передбачає реалізацію принципів транскордонної освіти за рахунок надання освітньої послуги з використанням інформаційно-комунікаційних технологій

(програми дистанційної освіти, що надаються через Інтернет, тобто через державні кордони). В онлайн-навчанні переважно зацікавлені такі цільові групи: студенти, які навчаються на основних освітніх програмах, бажають поглибити свої знання; студенти, для яких онлайн навчання є альтернативою очному навчанню (наприклад, люди з обмеженими можливостями); працюючі студенти, для яких онлайн навчання може розглядатися як перепідготовка або підвищення кваліфікації.

У даний час існує як велика кількість сильних сторін та можливостей, так і велика кількість загроз та слабких сторін. В основному тому, що на даний момент існує розрив між теорією, світовим досвідом та практикою інтернаціоналізації української освіти, переважаючий інструменталізм призводить до нескоординованих та фрагментарних ініціатив, а сама інтернаціоналізація виступає не лише інструментом взаємодії держав, а й дозволяє здійснювати взаємодія культур та інтегрувати глобальні та локальні контексти в окремому ЗВО.

Висновки

Для нарощування обсягів експорту вищої освіти необхідно виявляти та усувати бар'єри, що заважають їх торгівлі, що є метою ГАТС. У цьому контексті можна виділити два типи бар'єрів: застосовні до всіх секторів (несправедливість і необґрунтованість внутрішнього законодавства та нормативно-правових актів стосовно іноземних учасників; непрозорість підходів, що застосовуються до виділення субсидій, державних регуляторів, політичних рамок та схем фінансування; податковий режим, дискримінуючий іноземних учасників (різна процедура державного затвердження); характерні виключно для сектора вищої освіти). Дані бар'єри впливають експорт вищої освіти, найчастіше виступають як перешкода при інтернаціоналізації, тому діяльність із їх зниження може бути однією з ключових у реалізації державної політики у сфері освіти.

Література

1. OECD (2022). Education at a Glance 2022. OECD Indicators. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance_19991487 (Дата звернення 22 серпня 2022)

2. МОН України (2020). Дохід України від іноземних студентів за період їх навчання становить понад 3 мільярди доларів США – український державний центр міжнародної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/> (Дата звернення 20 вересня 2022)

3. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії державної міграційної політики до 2025 року» від 12 липня 2017 р. № 482-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-p#Text> (Дата звернення 25 вересня 2022)

4. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022—2032 роки» від 23 лютого 2022 р. № 286-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-20222032-roki-286-> (Дата звернення 15 вересня 2022)

5. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо застосування праці іноземців та осіб без громадянства в Україні і надання послуг з посередництва у працевлаштуванні за кордоном» від 21 вересня 2022 року № 2623-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-20#Text> (Дата звернення 20 вересня 2022)

6. Хорощак К. Кабмін дозволив іноземним університетам відкрити філії в Україні. Українська правда. 12 квітня 2021. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2021/04/12/244524/> (Дата звернення 30 вересня 2022)

References

1. OECD (2022), “Education at a Glance 2022. OECD Indicators”, available at: https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance_19991487 (Accessed 22 august 2022).

2. Ministry of Education and Science of Ukraine (2020), “Ukraine's income from foreign students for their study is more than \$ 3 billion - the Ukrainian State Center for International Education”, available at: <https://mon.gov.ua/ua/news/> (Accessed 20 September 2022).

3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), Order “On approval of the Strategy of State Migration Policy by 2025”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-p#Text> (Accessed 25 September 2022).

4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022), Order “About approval of the Higher Education Development Strategy in Ukraine for 2022-2032”, available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-20222032-roki-286-> (Accessed 15 September 2022).

5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine “On amendments to certain laws of Ukraine on the use of work of foreigners and stateless persons in Ukraine and providing mediation services in employment abroad”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-20#Text> (Accessed 20 September 2022).

6. Khoroshchak, K. (2021), “Cabinet allowed foreign universities to open branches in Ukraine”, *Ukrayinska pravda*, [Online], 12 kvitnya, available at: <https://life.pravda.com.ua/society/2021/04/12/244524/> (Accessed 30 September 2022).

Стаття надійшла до редакції 02.11.2022 р.